

Başvuru Numarası : 2019 / 2604
Toplantı Tarihi / Sayısı : 10.03.2020 / 118
Karar Numarası : 2020 / 65
Başvuran : M. U. (T.C:...)
Adres : S. 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap : A. Emniyet Müdürlüğü
Muhatap Adres : A. Emniyet Müdürlüğü

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamalar sebebi ile bu uygulamaları yapan görevliler hakkında yasal işlemlerin başlatılması talebinden ibarettir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru, 19/07/2019 tarih ve 2019/2604 sayı ile kaydedilmiştir.

3. Başvuru dilekçesi ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi sonrasında başvuru dilekçesinin değerlendirilmesi aşamasına geçilmiştir.

4. Başvuru kapsamında, A. Emniyet Müdürlüğü ile yazışma yapılmış olup, Emniyet Müdürlüğünün 06.09.2019 tarih ve 2019/1038113 sayılı cevabi yazısında; başvurana, TEM Şube Müdürlüğünce 2016/106270 sayılı evrak üzerinden işlem yapıldığı, gerekli bilgi ve belgenin soruşturmayı yapan A. Cumhuriyet Başsavcılığından talep edilebileceği bildirilmiştir. A. Cumhuriyet Başsavcılığı ile yazışmalar yapılmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, Yargı başlıklı 3'üncü bölümünde yer alan Mahkemelerin bağımsızlığı alt başlıklı 138'inci maddesinde "Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez" denmektedir.

6. Ceza Muhakemeleri Kanununun, Koruma Tedbiri başlıklı dördüncü kısım birinci bölümde yer alan Gözaltı başlıklı 91 inci maddesinde "...Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir...(), Yine aynı kanunun Gözaltı işlemlerinin denetimi başlıklı 92'inci maddesinde "Cumhuriyet başsavcıları veya görevlendirecekleri Cumhuriyet savcıları, adli görevlerinin gereği olarak, gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethaneleri,

varsa ifade alma odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma neden ve sürelerini, gözaltına alınma ile ilgili tüm kayıt ve işlemleri denetler; sonucunu Nezarethaneye Alınanlar Defterine kaydederler’ ayrıca Kanunun Soruşturma İşlemleri kısmında yer alan ve bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi başlıklı 160’ıncı maddesinde “(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. (2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.” şeklindedir.

7. 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9’uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun “özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”le görevli olduğu düzenlenmiştir.

8. Aynı Kanunun 17’inci maddesinin birinci fıkrasında “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde Valilikler, ilçelerde Kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.” Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında “İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.”

9. Aynı Kanunun 17’inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca; “Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.” 8’inci fıkrasında “9’uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.” ve 9’uncu fıkrasında “İşleme konulmayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

10. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin (Yönetmelik) “Ön İncelemenin Yapılması” başlıklı 48’inci maddesine uyarınca başvuruların, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulması gerekmektedir. Yine yönetmeliğin 67’nci maddesi ikinci fıkrasına göre “Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48’inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.” hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME

A. Başvuranın İddiası ve Yapılan Yazışmaların Özeti

11. Başvuran, gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia ettiği uygulamalar sebebi ile bu uygulamaları yapan görevliler hakkında yasal işlemlerin başlatılmasını talep etmektedir.

12. A. Cumhuriyet Başsavcılığının 18.08.2019 tarihli ve 1630 sayılı cevabi yazısında; başvuranın, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensupları tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında, 02/09/2016 tarihinde gözaltına alındığı, Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan A. 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 08/09/2016 tarih ve 2016/624 sayılı tevkif müzekkeresi ile tutuklandığı, başvuranın yargılamasının A. 25 Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/971 Esas sayılı dosyası üzerinden yapıldığı ve A. 25. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/971 esas sayılı kararıyla ile 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırıldığı, bu kararın temyiz sürecinin devam ettiği ve kararın henüz kesinleşmediği bildirilmiştir. Yine A. Cumhuriyet Başsavcılığının 05.11.2019 tarihli cevabi yazı ile gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamalar sebebi ile başvuran tarafından bir şikâyete rastlanmadığının bilgisi ile birlikte A. 25. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/971 esas sayılı dosya içeriği olan tüm bilgi ve belgeler CD içerisinde Kurumumuza gönderilmiştir.

B. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9'uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (i) bendi yönünden;

13. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (i) bendine göre; Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, Kurumun görevi arasında sayılmıştır.

14. Bununla birlikte somut başvuruda; yargılandığı dosyanın, soruşturma safhası olan gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamaları gerçekleştiren görevliler hakkında gerekli işlemlerin başlatılması istenmektedir.

15. T.C Anayasası'nın 138'inci maddesi ve Ceza Muhakemeleri Kanununun 160'ıncı maddesi uyarınca gözaltı işlemleri sırasında yapılan suç isnadı mahiyetindeki uygulamaların soruşturulması, kovuşturulması münhasıran Cumhuriyet Başsavcılıklarının ve akabinde bağımsız mahkemelerin görevi kapsamındadır.

16. Nitekim başvuran yargılandığı dosyanın soruşturma aşamasındaki gözaltı sırasındaki kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamaları, yargılandığı A. 25. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/971 esas sayılı dosyasına savunma dilekçesinde sunduğunu, ayrıca mahkemede yaptığı savunmalarında sözlü olarak ifade ettiğini bildirmiştir.

17. Bu bağlamda başvuranın iddiaları yargılandığı mahkeme dosyasına ait Cumhuriyet Savcısının gözetim ve denetimi altında yapılan soruşturma sırasındaki olaylara ilişkin olduğu, kişinin bu iddialarını ilgili adli mercilere bildirebileceği, nitekim aynı iddialarını kovuşturma sırasında da bildirdiği anlaşılacakla ve söz konusu dilekçe kapsamında, gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamayı gerçekleştiren kamu görevlileri hakkında gerekli yasal

işlemlerin yerine getirilmesi, münhasıran Cumhuriyet savcılarının ve bağımsız mahkemelerin görevi kapsamında olduğundan, Kanunun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (i) bendi yönünden Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında başvuruya konu edilemeyeceği değerlendirilmektedir.

18. Bu bağlamda başvuru hakkında ve 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 67'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereği kabul edilmez olduğuna karar verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

V. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. Kanunun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (i) bendinde ifade edilen Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında kalmadığı, aynı zamanda kanunun 17. maddesindeki şartları da taşımadığı anlaşıldığından KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

3. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

10.03.2020 tarihinde, Mesut KINALI'nın karşıoyuyla, OYÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Mesut KINALI
İkinci Başkan

Can ESEN
Üye

Dilek ERTÜRK
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Harun MERTOĞLU
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Saffet BALIN
Üye

KARŞI OY GEREKÇESİ

M. U. ile ilgili olarak çoğunlukla alınan Kurul kararına iki nedenden ötürü katılmıyorum.

1- Kurul söz konusu Kararı, müracaatın münhasıran yargının yetkisinde olduğundan bahisle almıştır. Oysa daha önce benim de katıldığım çoğunlukla aldığı bir kararda bunun tam tersini savunmuştur. Bu durum şu şekilde özetlenebilir;

Kurul, M. U. kararında şu gerekçeyle Kabul Edilmezlik kararı vermiştir: “Bu bağlamda başvuranın iddiaları yargılandığı mahkeme dosyasına ait Cumhuriyet Savcısının gözetim ve denetimi altında yapılan soruşturma sırasındaki olaylara ilişkin olduğu, kişinin bu iddialarını ilgili adli mercilere bildirebileceği, nitekim aynı iddialarını kovuşturma sırasında da bildirdiği anlaşılacak ve söz konusu dilekçe kapsamında, gözaltı sırasında kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamayı gerçekleştiren kamu görevlileri hakkında gerekli yasal işlemlerin yerine getirilmesi, münhasıran Cumhuriyet savcılarının ve bağımsız mahkemelerin görevi kapsamında olduğundan, Kanunun 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (i) bendi yönünden Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında başvuruya konu edilemeyeceği değerlendirilmektedir.”

Oysa Kurulun daha önce çoğunlukla vermiş olduğu bir kararında şu ifadeler yer almaktadır. “Ancak 6701 sayılı kanun kapsamında hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişi idari işlemin iptali istemiyle açılan dava sonucunda işlem iptal edilmese de, belirtilen işlem sonuç itibarıyla kişinin temel hak ve özgürlüğünü ihlal eder nitelikte ise ihlalin giderilmesi için idari işlemin iptali talebini içermeksizin, işlemten dolayı uğranılan hak ihlalinin tespiti talebiyle Kuruma başvuru yapmasında kanunen bir engel bulunmamaktadır. Daha açık bir ifade ile yargının konusu ile Kuruma taşınan konular farklıdır. Kurumun konusu hak ve hürriyetlerdir. Başvuru açısından kanunen tanınmış hak ve hürriyetlerin kanun kapsamında ihlali edilmesi halinde Kurumun görevi başlamaktadır... Sonuç olarak ihlal inceleme rapor içeriği müzakere edilmeksizin; başvurunun Kanunun 9/i maddesi kapsamında kalıp kalmadığı değerlendirildikten sonra 17. maddedeki başvuru şartlarını da taşımaması halinde inceleme yapılabileceği...”

Görüldüğü gibi Kurul daha önce verdiği kararın aksi yönde karar vererek çelişkiye düşmüştür. İşkence ve kötü muamele içeren tüm müracaatlar Kurum tarafından incelenmelidir. Bu aynı yasal zorunluluktur.

2- Müracaat eden Kuruma hitaben yazdığı dilekçede şu ifadelere yer vermektedir:

“Mahkemede yaptığım savunmalarında gözaltına alındığım andan itibaren maruz kaldığım işkence, şiddet, baskı ve haksızlıkları anlatmama rağmen bu zamana kadar bir karşılık alamadım. Bu nedenle kurumunuza başvurma geri duydum.”

“Gazi Üniversitesi spor salonunda beni tutuyorlardı. KOM ekipleri beni spor salonundan gece 24:00’te ellerimi arkadan kelepçeli ve gözlerimi bağlı şekilde olarak Emniyet Müdürlüğündeki kendi şubelerine (KOM) götürdüler. Bana hiçbir bilgi vermeden, nereye gittiğimi söylemeden götürdüler. Saatlerce ellerim arkadan kelepçeli ve gözlerim bağlı şekilde bekletildim.”

“8 m² yerde 15 kişinin olduğu yere beni koydular. 6 gün boyunca kaldığım bu süre zarfında aileme hiçbir bilgi verilmedi. Bana bir sürü boş kağıt imzalattılar.”

“Avukat ile görüşme talebim reddedildi. 15 kişi kümes gibi bir yerde (pis, aydınlatması yetersiz, yatacak yeri olmayan, yastık ve battaniyenin olmadığı bir yer) 6 gün kaldık. Tuvalete gitmek istediğimizde 1-2 saat sonra kapıyı açıyorlardı.”

“Beni de 2-3 kez bu yere götürdüler, yere diz çöktürerek defalarca yüzüme, kafama vurdular, küfrettiler, tehdit ettiler. Hiç duymadığım isimleri bana soruyor, zorla bana istediklerini kabul ettirmeye çalışıyorlardı. Avrupa parlamentosundan yetkililer gelince darp izi olanları başka yerlere aldılar.”

Bu ifadeler yanlış olsa bile işkence ve kötü muamele iddialarını içermektedir. Bu yüzden hiç araştırma ve inceleme yapmadan Kabul Edilmezlik kararı vermek yerinde değildir. Çünkü kurumun görevi işkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konudaki şikayetleri incelemektir. Eğer bir dilekçede işkence ve kötü muamele iddiaları varsa Kabul Edilmezlik kararı verilemez. Ancak araştırılıp incelendikten sonra şayet iddialar asılsız ise işkence ve kötü muamele olmadığı kararı verilebilir. Dolayısıyla Kabul Edilmezlik kararı, adından da anlaşılacağı gibi yasal olarak incelenmesi mümkün olmayan müracaatlar için verilebilir. Yani açıkça yasada belirtilen konular dışında bir şey talep ediliyorsa o zaman Kabul Edilmezlik kararı verilebilir. Oysa burada asılsız ve iftira bile olsa kötü muamele ve işkence iddiası vardır.

Mesut KINALI

İkinci Başkan